

Islam en burgerschap

Marjan Beijering

Introductie

De stuurgroep Islam en Burgerschap is in 1996 opgericht door een aantal vooraanstaande moslims, nadat er eerder soortgelijke projecten waren opgezet door christenen en humanisten. De stuurgroep hield zich bezig met de relatie tussen normen, waarden en burgerschap, en de rol die islamitische organisaties hierbij kunnen spelen. Zij wilde het maatschappelijk debat binnen de moslimgemeenschap stimuleren, en deze waar relevant verbreden naar de gehele Nederlandse samenleving. Een recente activiteit van Islam en Burgerschap was de nationale Iftar op 27 November 2002, een landelijke bijeenkomst in het kader van de Ramadan (islamitische vastenmaand). Tijdens deze bijeenkomst kwamen 150 politici, vertegenwoordigers van islamitische organisaties en diverse kerkelijke gezindten, alsook vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties bijeen om gezamenlijk de vasten te breken. Tijdens de bijeenkomst voerden een rabbijn, een dominee, een pandit en een imam het woord. Coördinator Yassin Hartog: "Het betekent echt wel wat dat islamitische en joodse hotemetoten bij elkaar aan tafel zitten. Bij calamiteiten weten ze elkaar dan ook te vinden."

Het uitgangspunt van Islam en Burgerschap is, dat de islam een rijke bron van normen en waarden is, die door moslims kan worden aangewend om integratie in de Nederlandse samenleving te bevorderen, en het concept burgerschap nader vorm te geven. Dat gebeurt nu te weinig doordat veel moslims zich in een sociaal isolement bevinden. Dat is voor een deel te verklaren uit hun zwakke sociaal-economische positie, voor een ander deel is dat te wijten aan culturele factoren. In de beschutting van de eigen gebedshuizen en de eigen gemeenschap dreigen grote groepen moslims zich meer en meer af te zonderen van de Nederlandse samenleving. Islam en Burgerschap vindt dat moslimvolwassenen hun kinderen dienen voor te leven hoe zij aan de Nederlandse samenleving kunnen deelnemen. Zij moeten zich even goed bekommeren om hun leefomgeving en om het milieu als hun autochtone medeburgers en zich even actief als vrijwilliger inzetten voor een betere samenleving.

Deelnemers

De stuurgroep, inmiddels het bestuur van Islam en Burgerschap is een denktank van mensen met bestuurlijke ervaring. Zij worden ondersteund door een drietal projectmedewerkers, waaronder coördinator Yassin Hartog. De deelnemers aan de activiteiten verschillen per gelegenheid. Bij de startconferentie waren 250 sleutelfiguren uit de moslimgemeenschap aanwezig: mensen van koepelorganisaties, maatschappelijk werkers, sociaal culturele verenigingen, vrouwenverenigingen, studentenverenigingen en een netwerkorganisatie als TANS. Op de landelijke conferentie is het debat geïnitieerd, vervolgens zijn de discussies op lokaal niveau opgezet door werkgroepen.

Jongeren en vrouwen zijn, naast het moslimkader, belangrijke doelgroepen voor de stichting. Hartog: "Bij hen ligt de sleutel tot verandering. Bij vrouwen, omdat ze de kinderen opvoeden. Bij jongeren zie je dat ze voortdurend bezig zijn met het vinden van een modus tussen hun religieuze achtergrond en de eisen die de moderne samenleving stelt." Soms worden daarbij belangentegenstellingen zichtbaar, bijvoorbeeld als een groep jongeren met moskeebestuurders in gesprek raakt.

Hartog: "Jongeren willen meer aansluiting bij de moskee, ze vragen om preken in het Nederlands. Dan blijkt dat die moskeebestuurders niet zomaar bereid zijn de macht over te dragen. Wij proberen er aan bij te dragen dat het gesprek tussen die groepen gaande blijft."

Door de actuele ontwikkelingen is de druk op moslimgemeenschappen enorm toegenomen, meent Hartog: "Iedereen is ervan doordrongen dat er iets moet gebeuren. Jongeren gaan steeds meer het debat aan, zoals je zag bij de manifestatie 'Ben je bang voor mij'. Maar je ziet dat die eerste generatie ook in beweging komt."

Islam en Burgerschap stimuleert dat, maar zorgt er wel voor dat zij de achterban niet van zich vervreemd. "We opereren met enige voorzichtigheid," zegt Hartog daarover. Die voorzichtigheid uit zich in een rol op de achtergrond bij een manifestatie als 'Ben je bang voor mij' maar ook in de contacten die er na 11 september zijn gelegd tussen de Amerikaanse ambassade en moslimorganisaties.

Maar ook in de manier waarop wordt omgegaan met kwesties waarin religie een grote rol speelt.

Zo organiseerde Islam en Burgerschap twee discussiebijeenkomsten met moslimvrouwen over burgerschap. De eerste keer kwamen daar veel vrouwen met hoofddoek en lag de nadruk op de vraag wat een goede moslim is. Hartog: "De discussie werd bijna gevoerd op het niveau van wie de beste moslim was. Het is belangrijk om het daarover heen te tillen. Tijdens de tweede discussie hebben we dat gedaan door onderscheid te maken tussen religie en cultuur. Dan kun je ook laten zien dat nergens in de koran staat dat vrouwen geen opleiding mogen volgen. Zo geef je ze argumenten waarmee ze thuis de strijd kunnen aangaan. Want het is zoals Albayrak recentelijk zei: Je kunt vrouwen die emancipatie niet door de strot duwen. Dat moeten ze zelf bevechten".

Draagvlak

Het project wordt van het begin af aan ondersteund door het ministerie van Justitie. Door deze ontwikkeling te stimuleren wil Justitie, naast een verdergaande bewustwording onder moslims van diverse aspecten van burgerschap, onder meer bijdragen aan een goede samenwerking tussen moslim-organisaties op lokaal niveau, de lokale overheid en andere maatschappelijke instellingen. Inmiddels is men daar wel van mening dat Islam en Burgerschap breder ondersteund moet worden, in ieder geval inhoudelijk. Oud minister Hirsch-Ballin en het voormalige kamerlid Judith Belinfante zijn belangrijke pleitbezorgers geweest van Islam en Burgerschap. Verder hebben de bestuursleden en medewerkers uitgebreide netwerken die zich steeds meer verbreden.

Activiteiten en publicaties

Islam en Burgerschap reageert vaak op actuele discussies: 11 september, de kwestie El Mounni, radicale imams. Er is een vrouwenconferentie georganiseerd en er is met imams gediscussieerd over de scheiding tussen kerk en staat, conflicterende grondrechten, gelijke rechten van mannen en vrouwen en homoseksualiteit. Hartog: "Maar voorzitter Mohammed Sini heeft na de moord op Fortuyn ook bloemen gelegd in Rotterdam, samen met rabbijn Soetendorp."

In 2002 is er veel mediabelangstelling geweest voor de winnares van de Islam en Burgerschap prijs: Saida el-Hantali, initiatiefneemster en drijvende kracht achter het project "het Spiegelbeeld", een inloophuis voor Marokkaanse meiden in Amsterdam-Oost. Het Spiegelbeeld propageert een gelijkwaardige

waardering voor dochters en zonen, zodat meiden zich gelijkwaardig kunnen voelen aan jongens en daarmee de voedingsbodem voor seksueel misbruik verdwijnt. Ook wil het project bevorderen dat Marokkaanse meiden volwaardig kunnen deelnemen aan de Marokkaanse gemeenschap en aan de Nederlandse maatschappij als geheel. In het najaar van 2002 startte Islam en Burgerschap met een Brede Maatschappelijke Dialoog (BMD) over homoseksualiteit en religie, levensbeschouwing en ethiek. De doelstelling van deze dialoog is het initiëren en ondersteunen van (lokale) dialoogactiviteiten door moslims in hun woon-, werk- en leeromgeving. In de dialoog staan de grondwettelijke vrijheden van de Nederlandse samenleving centraal, evenals de daaruit voortvloeiende gelijkheidsbeginselen, waaronder seksegelijkheid en homoseksualiteit. De dialoog wordt georganiseerd in samenwerking met de Stichting Yoesuf, het COC Nederland en het Humanistisch Verbond. Herman Meijer, voorzitter van de adviesgroep BMD en voormalig wethouder minderheden van Rotterdam, verwoordde de aandachtspunten van de adviesgroep. De verschillende groepen in de samenleving moeten elkaar proberen te begrijpen. Als er wederzijds begrip is, moeten die inzichten gemarkeerd worden, zodat ze in andere gesprekken duidelijk gemaakt en toegepast moeten kunnen worden.

De website van Islam en Burgerschap is een belangrijke spil in de organisatie. Via de website worden belangstellenden op de hoogte gehouden van actuele informatie zoals aankondigingen, persberichten en verslagen van bijeenkomsten. Via een prikbord of chatbox wordt de mogelijkheid geboden om de publieke discussie voort te zetten. Onderwerpen waar momenteel over gediscussieerd wordt zijn: 11 september, islamitische feestdagen, kleding, maatschappij en identiteit, relaties.

In het kader van het tweede beleidsprogramma van Islam en Burgerschap programma (2001-2003) staan de volgende activiteiten op de rol:

- een weekend voor Marokkaanse imams over waarden en normen
- een grote internationale islamconferentie in januari 2003
- de ontwikkeling van gespreksmappen voor lokale moslimorganisaties
- de publicatie van een Wie is Wie van islamitisch Nederland
- discussiebijeenkomsten voor jongeren in een nieuwe vorm
- een Open Moskeeëndag
- de lancering van een chatmogelijkheid op de I&B-website

Tenslotte is “Hou je vast aan je dromen” de titel van een essaybundel waarin jonge moslims schrijven over burgerschap. De bundel is kosteloos aan te vragen bij het secretariaat van Islam en Burgerschap.

Organisatie

Islam en burgerschap is in 1996 opgericht als een stuurgroep, die de drijvende kracht vormde achter het project Islam en Burgerschap. Per 1 september 2002 is Islam en Burgerschap een stichting. De Stuurgroep is vanaf die datum het bestuur van de Stichting Islam en Burgerschap. Het dagelijks bestuur wordt gevormd door Mohamed Sini, voorzitter en Fadime Örgü, vice-voorzitter.

Hartog: “Aanvankelijk is Islam en Burgerschap opgezet als een project voor een jaar. De financiën liepen via de Nederlandse Gezinsraad, die al een subsidierelatie met het ministerie had. Maar inhoudelijk hebben we niets met elkaar te maken en dus is het goed dat we nu een eigen rechtspersoon zijn.”

De stuurgroep, het bestuur functioneert als denktank. De coördinator en de twee medewerkers ontwikkelen ook plannen, waar de stuurgroep vervolgens op reageert. De kracht van de organisatie is de enorme expertise die er is over de doelgroep. “Iedereen roept maar wat, maar wij weten het. Als er iets georganiseerd moet worden over islam en homoseksualiteit, weten wij de juiste mensen en het juiste kader te vinden.”

De zwakte van de organisatie is het feit dat Islam en Burgerschap niet structureel gesubsidieerd wordt. “Het is iedere keer weer sappelen om de jaarbegrotingen rond te krijgen. Het kost veel moeite om uit te leggen hoe goed we het doen en hoe knap dat is, zeker gezien het feit dat we zo’n kleine organisatie zijn.”

Financiën

Islam en burgerschap wordt gefinancierd door het Ministerie van Justitie. De projectperiode loopt echter in april 2003 af. Hartog: “Daarna zal het van de politiek afhangen of we zullen overleven.” Voor het tweede beleidsprogramma, dat een looptijd van twee jaar heeft (2001-2003) staat er € 350.000 op de begroting voor de personeels- en bureaukosten en € 125.000 voor de activiteiten. Bij gelegenheid (wanneer er bijvoorbeeld lokale discussiebijeenkomsten worden georganiseerd) komen daar inkomsten uit gemeentelijke subsidies bij.

Ontwikkeling

Hartog vindt Islam en Burgerschap een succes en merkt dat de stichting ook in de politiek gewaardeerd wordt. Hij is betrokken bij de oprichting van het Contactorgaan Moslims en Overheid, dat in de toekomst vertegenwoordiger van en aanspreekpunt voor de Nederlandse moslims zal zijn. Een CMO is nodig om situaties te voorkomen zoals die er in de afgelopen jaren veelvuldig geweest zijn: “Regelmatig werden er zo’n zestig moslimvertegenwoordigers door ministeries uitgenodigd voor overleg, rijp en groen door elkaar. Islam en Burgerschap zal blijven bestaan als onafhankelijke denktank, zo is de gedachte. “Er zijn nog heel veel discussies die opgestart moeten worden. Jongeren hebben veel behoefte aan antwoorden die moslimautoriteiten niet altijd kunnen geven, omdat ze de Nederlandse samenleving niet kennen.”

Informatie

Veel verslagen zijn in te zien op de website: www.islamenburgerschap.nl

Of op te vragen via secretariaat@islamenburgerschap.nl

Telefonisch of schriftelijk bestellen kan ook:

Islam en Burgerschap
Lange Voorhout 86
2514 EJ Den Haag
Tel. (070) 330 60 62